

ΙΘΑΚΗ ΚΑΙ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ*

Αφοῦ λοιπὸν οὕτω διὰ τῆς γεωλογίας ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Λευκάς κατὰ τοὺς δημορικοὺς χρόνους ἥτο νῆσος, πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ συμπειληφθῇ καὶ αὗτη εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν νήσων τῶν ἀποτελουσῶν τὸ βασίλειον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἔχειν τότε τὰς τέσσαρας νήσους, ἃς ἐνταῦθα ἀναφέρει ὁ Ὁμηρος. Ἐπ' αὐτῶν τῶν τεσσάρων νήσων ὑπολείπεται ἥδη νὰ γείνῃ ἡ διανομὴ τῶν διοικήσων, τὰ δοποῖα ἀποδίδονται εἰς ταύτας ὑπὸ τοῦ Ὁμηρου. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἀκριβῶς τὸ ἔπος παρέχει πολλὰς καὶ ὄπτας μαρτυρίας περὶ τῆς θέσεως τῶν νήσων πρός τε ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν Στερεάν. Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν χωρίων τοῦ ἔπους τῶν περιεχόντων τοιαύτας εἰδήσεις περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰθάκης ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς νήσους καὶ τὴν ἀπέναντι Στερεάν καὶ δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς δόηγός ἐπὶ τοῦ προκειμένου, κατέχει βεβαίως τὸ πολυθρύλον τῶν χωρίων, ἐνῷ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς περιγράφει πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φαιάκων Ἀλκίνοον τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ εἰς τοῦτο, ὡς εἰκός, ἀποδίδει καὶ ὁ κ. Dörpfeld τὴν σπουδαιοτέραν σημασίαν. Τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ δοποῖον ἔνεκα τοῦ δυσεργητεύτου αὐτοῦ ἐδωκεν ἀφορμὴν εἰς μακρὰς συζητήσεις καὶ ὑποθέσεις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον, ἔχει ὡς ἔξης.

Ναιετάρα δ' Ἰθάκην εὑδείειν ἐν δ' ὅρος αὐτῇ
Νήριτον εἰνοίσιψιλλοι, ἀριπρεπέσ· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλὰι ναιετάνουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλησσοι.
Δουλίχιών τε Σάμη τε καὶ ὑλήσσα Ζάκυνθος·
αὐτὴ δὲ χθαμαλῇ πανυπεριτάτη εἰν ἀλλι καται
πρὸς ζόφον, αἱ δὲ τὸν ἄνευθε πρὸς ἥδη τὸν ἡλιόν τε.
(Οδυσσ. ι, 21-26).

Οι δύο τελευταῖοι στίχοι τοῦ χωρίου οὐ μηδὰν δυσκολίαν παρέσχουν τοῖς ἐρμηνευταῖς, ὃν ἀλλοι ὅλως τούτους ἡγούμενούσαν. Ὁ κ. Dörpfeld φρονεῖ δτι διὰ τῆς ἐρμηνείας, ἣν αὐτὸς εἰς τοὺς στίχους τούτους δίδει, ἀποδεικνύεται ἐναγγέστατα, δτι τὸ χωρίον τοῦτο προσδιηγούζεται τελείως πρὸς τὴν Λευκάδα· διότι δι' αὐτοῦ ἡ Ἰθάκη παρίσταται ὡς τελευταία πασῶν (πανυπεριτάτη) πρὸς δυσμᾶς (πρὸς ζόφον), ἐνῷ αἱ

ἄλλαι ἐν τῷ χωρίῳ μνημονευόμεναι νῆσοι κείναι μακρὰν ἀνατολικῶς τῆς Ἰθάκης (ἀνευθε πρὸς ἥδη τὸ νέλιόν τε). Τὸ πρὸς ζόφον ἐρμηνεύει ἀπλῶς πρὸς δυσμᾶς καὶ οὐχὶ πρὸς ἄρκτον, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Στράβων ἢ πρὸς τὰ βορειοδυτικά ἀλλοι ἐξηγοῦσθι, παραπέμπει δὲ καὶ εἰς ἄλλα τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν χωρία, ἐν οἷς γίνεται τῆς φράσεως ταύτης χρῆσις μετ' ἀναλόγου σημασίας. "Οτι ἡ Ἰθάκη δὲν εἶναι ἡ δυτικωτέρα τῶν νήσων εἶναι προφανές· ἀλλ' οὐδὲ ἡ Λευκάς ἔχει τοιαύτην θέσιν· δυτικωτέρα δοτῶς πασῶν τῶν νήσων εἶναι ἡ Κεφαλληνία. Ἄλλ' ἐνταῦθα πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῶν νήσων κατὰ τοὺς δημορικοὺς χρόνους δὲν πρέπει, λέγει ὁ κ. Dörpfeld, νὰ λάβωμεν ὑπὸ δύοις τὴν θέσιν τῶν νήσων καὶ χωρῶν ὡς αὗται ἔχουσι σήμερον ἐπὶ τῶν χαρτῶν, τοὺς δοποίους μετὰ χεῖδας ἔχομεν καὶ οἰτινες εἶναι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐσχεδιασμένοι, ἀλλ' ὡς ἐφαντάζοντο τὴν θέσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ως δρόθιτα δ Γερμανὸς καθηγητῆς Ἰωσήφ Paritsch παρετέρησε καὶ ἀπέδειξεν ἐν τῷ περὶ Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης Γεωγραφικῆ αὐτοῦ μονογραφίᾳ (σελ. 56) ἐπεκράτει καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς παρὰ τοῖς κατοίκοις καὶ τοῖς ἐπισκέπταις τῶν Ιονίων νήσων ἢ τάσις τὴν νοτίαν καὶ νοτιαγατολικήν διεύθυνσιν τῶν νήσων καὶ τῆς πλειρωτικῆς καὶ Ἀιαργανιακῆς ἀκτῆς ὡς καθαρῶς ἀνατολικήν νὰ θεωρῶσι· διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐκ συγγραφέων ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων καὶ ἐπισήμων ἐγγράφων ἀποδεικνύει σοφέστατα ὁ Paritsch δτι πάντοτε ἡ διεύθυνσις τῆς ἀκτῆς ἀπὸ τῆς ερκύρας μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου θεωρεῖτο ὡς διατρέχουσα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Εάν παρατηρήσωμεν τοὺς ἀρχαίους κάστας, ὡς τὸν τοῦ Πτολεμαίου, βλέπομεν ἐπὶ αὐτῶν τὴν σφαλεράν τοποθέτησιν τῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι κειμένης ἀκτῆς ἐπὶ τῶν χαρτῶν τούτων ἡ διεύθυνσις τῆς ἀκτῆς τῆς Στερεάς εἶναι ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς· δυτικωτάτην κατὰ ταῦτα εἶναι ἡ νῆσος ἐκείνη, ἣντις πρὸς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον παρὰ τὴν ἀκτὴν ταύτην κεῖται.

Ἀποδεικνυομένου οὕτω δτι ἡ Λευκάς εἶναι ἡ δυτικωτάτη τῶν νήσων, ἔπειται ὡς ἀναγκαῖον

* Συνέχεια

συμπέρασμα συμφώνως πρὸς τὸ χωρίον τῆς Ὀδυσσείας ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ Ὁμηρική Ίθάκη. Τὸ τοιούτο προκύπτει καὶ ἐκ τοῖς ἄλλης μαρτυρίας τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ περιεχομένης, δῆλα δὲ ἐκ τῶν λέξεων χθα μαλλὶ εἰν ἀλλὶ κεῖται. "Hδη ὁ Στράβων ὁρθῶς παρετίθεσεν διὰ τὴν λέξιν χθα μαλλὶ δὲν σημαίνει ἐνταῦθα ταπεινόν, διότι διάγω ἀνωτέρῳ διοπτῆς λέγει ὅτι ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ δρός Νήριτον εἰνοδι-φυλλον καὶ ἀριστερές, δὲν ηδύνατο δὲ νὰ περιπέσῃ εἰς τοιαύτην ἀντίφασιν πᾶν ἀποκαλῶν τὴν νῆσον ταπεινόν, ἀλλ' διὰ τὸ δρίζεται ἡ θέσις αὐτῆς ὡς κειμένης πλησίου τῆς Στερεάς: «οὔτε γάρ χθαμαλὴ δέχονται ταπεινόν ἐνταῦθα, ἀλλὰ πρόσχωρον τῇ πτειρῷ ἐγγυτάτῳ οὔσαν αὐτῆς» (Στράβ. Γεωγρ. Βιβλ. I.).) Ο Ὁμηρος θεωρεῖ τὴν θάλασσαν, ὡς καὶ πᾶς ἀνθρώπος ἐκ πρώτης δήψεως, ὡς κλιτὺν ὅρους, ἥτις ἀπὸ τῶν παραλίων, ἀτινα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ πρόποδες τοῦ ὅρους τούτου, ἀνυψωῦται βαθυπόδον ἐκ τῆς τοιαύτης περὶ τῆς θαλάσσης ἀντιλήψεως προπλέων καὶ αἱ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐκφράσεις ἀναπλέων καὶ καταπλέων περὶ τῶν ἀποπλεόντων ἢ ἀφικονούμενων πλοίων οὕτω νῆσος δρωμένην ἔι τῆς ξηρᾶς κεῖται ἐπὶ τῆς φαινομενικῶς ἀνερχομένης πρὸς τὰ ἀνω ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὡς ἐπὶ τῆς κλιτύος ὅρους: τὸ μεταξὺ μιᾶς οὕτω κειμένης νῆσου καὶ τῆς ξηρᾶς τμῆμα τῆς θαλάσσης διλοῦται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς τὸ ὑποκάτω τῆς νῆσου, ἢ δὲ ἔξω (πέραν) τῆς νῆσου κειμένην θάλασσαν ὡς τὸ ὑποκάτω τῆς νῆσου μέρος. Τὰς ἐκφράσεις ταύτας μεταχειρίζεται ὁ Νέστορας περιγράφων τὸν πλοῦν τῶν ἐκ Τροίας ἐπιστρεφόντων πλοίων καὶ ἀναφέρων τὰς δύο ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τῆς νῆσου Χίου κειμένας ὁδούς πρὸς τὴν Πελοπόννησον (καθύπερθε Χίοιο καὶ ὑπένερθε Χίοιο, Ὁδυσσ. γ, 170 καὶ 172). Κατὰ τὴν ἀντιλήψιν λοιπὸν τοῦ ποιητοῦ μία νῆσος κεῖται χθα μαλλὶ ἐν τῷ θαλάσσῃ ἢ κάτω ἐν τῷ θαλάσσῃ, ἀλλ' αὐτὴ κεῖται πολὺ πλασίον τῆς ξηρᾶς. Κατὰ ταῦτα ἡ Ίθάκη πρέπει νὰ εἶναι συμφώνως πρὸς τὸ χωρίον πλησιεστέρα πρὸς τὴν ξηρὰν ἢ αἱ λοιπαὶ νῆσοι. Ἀναμφισβητώς δὲ χαρακτηρισμὸς ὅντος ἀρμόζει τῇ Λευκάδῃ πλειόν ἢ πάσῃ ἀλλῃ νῆσῳ, διότι μόνον αὐτὴ κεῖται ἐγγύτατα τῆς Ἀκαρνανικῆς ἀκτῆς, ἐνῷ αἱ ἄλλαι τρεῖς κείνται πολλὰ ναυτικὰ μίλλια μακράν, ὑψηλά ἐν τῷ θαλάσσῃ. Ο κ. Dörpfeld σινδέει τὸ χθα μαλλὶ μετὰ τοῦ κεῖται εἰν ἀλλὶ θεωρῶν τὸ χθαμαλὴ ὡς κατηγορούμενον μετ' ἐπιρρηματικῆς σημασίας καὶ μὴ παραδεχόμενος, ὡς ἄλλοι ἀρχηνευταί, ὅτι ἔχειται κούεται εἰς τὸ χθα μαλλὶ τὸ ἐστί οὐχι χθαμαλὴ ἐστί (ἢ χθαμαλὴ οὖσα) κεῖται ἐν τῷ θαλάσσῃ πανυπερτάτη, ἀλλὰ κεῖται χθα μαλλὶ τὸ χθα μαλλὶ ἐν τῷ θαλάσσῃ, κατὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ φανταστικοῦ θαλασσίου ὅρους, ἐπομένως πλασίον τῆς στερεάς. Διότι, λέγει, νῆσος τις ἐν τῷ θαλάσσῃ κειμένη δύναται νὰ εἴναι καὶ χθαμαλή, ἀν δὲν ἔχει ὅρη, δὲν δύναται ὅμως νὰ κεῖται χθαμαλή· περὶ τοιαύτης νῆσου ὁ Ὁμηρος θά-

έλεγεν ύψη λὴ ἢ ψεῦται (παράδ. Θ. 55). Ἐν ἀλλαις λέξει δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς γεωγραφικῆς κατασκευῆς καὶ συστάσεως τῆς νῆσου, ἀλλὰ περὶ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως. Πρὸς ἐπίγρωσιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης τῆς φράσεως χθα μαλλὶ κεῖται ὁ κ. Dörpfeld ἀναφέρει καὶ τὸ ἔτερον χωρίον τῆς Ὀδυσσείας, ἐν φάσις ἀπαντᾷ ἐπὶ δημοίας περιστάσεως ἢ αὐτὴν φράσις, προκειμένου δῆλα δὲν περὶ τῆς νῆσου τῆς Κίοκης (κ, 196), περὶ οὓς ἐπίσης λέγει χθαμαλὴ κεῖται καὶ οὐχι ἐστί. Προστίθησι δ' ὅτι καὶ σῆμερον ἔτι εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑλλησι τελείως ἀνάλογοι ἐκφράσεις διὰ τοῦ χαμηλὰ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς θαλάσσης περὶ πλοίου εὐρισκούμενου πλασίον τῆς ξηρᾶς λέγουσιν ὅτι εὑρίσκεται χαμηλὰ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἔτερον εὐρισκόμενον εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, περὶ οὓς λέγουσιν ὅτι εἶναι ύψη λαλά δημοίως περὶ πλοίου ἐκ τῆς άνοικτῆς θαλάσσης πρὸς τὴν παραλίαν πλέοντος λέγουσιν ὅτι χαμηλῶν εἰ.

Τοιαύτην σχέδιον τῆς Ίθάκης πρὸς τὴν στερεάν δείκνυσι καὶ ἔτερον χωρίον. Ἐν Ὁδυσσ. ι, 187 ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρχε πορθμεῖον τακτικὴν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦν καὶ τὸ δόποιον οὐ μόνον μετέφερε σφάγια προωρισμένα [διὰ τὴν τράπεζαν τῶν μνηστήρων ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς στερεάς. ἐν τῷ δόμῳ τῶν Κεφαλληνῶν, βοσκούμενων ποιμνίων τοῦ Ὁδυσσέως, ἀλλ' ἥτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηται καὶ ὑπὸ παντός δόδοιπόρου ἐπιθυμοῦντος νὰ μεταδῷ εἰς τὴν νῆσον. Επειδὴ μεταξὺ τῆς σημερινῆς Ίθάκης καὶ τῆς ἀπέναντι στερεάς δὲν ἥτο δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ὑπαρξίας πορθμείου τακτικὴν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦντος, ἡναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσι τὴν συγκοινωνίαν ταύτην γινομένην μεταξὺ Ίθάκης καὶ Κεφαλληνίας θεωροῦντες ὡς δημον Κεφαλληνῶν ἐκείτο επὶ τῆς ήπειρου. ήτοι τῆς ἀπέναντι κειμένης Ἀκαρνανίας· Ἐπὶ ταύτης μόνον κατώκουν ἀρχικῶς οἱ Κεφαλληνες, μόνον δὲ εἰς τὰ νεώτερα μέρη τοῦ ἔπους, εἰς τὸ ω τῆς Ὁδυσσείας καὶ εἰς τὸν κατάλογον τῶν νεῶν, καλούνται πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὁδυσσέως Κεφαλληνες. Ἐπειδὴ λοιπόν χώρα τῶν Κεφαλληνῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἡ νῆσος Κεφαλληνία καὶ ἐπειδὴ προσδέται ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ποιμνίων τοῦ Ὁδυσσέως (Ὁδυσσ. ξ, 100) ἐκτὸς τῆς Ίθάκης δὲν ἀναφέρονται τοιαύτα διοικήμενα τῶν Κεφαλληνῶν, ὁφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ συγκοινωνία ἐξετελεῖτο μεταξὺ τῆς Ίθάκης καὶ τῆς στερεάς, τοιαύτη δέ καὶ δὲ τακτική, δύναται κάλλιστα νὰ νοηθῇ μεταξὺ τῆς Λευκάδος καὶ τῆς ἀπέναντι στερεάς, ὃν μεταξὺ μόνον στενὸς πορθμὸς ὑπάρχει.

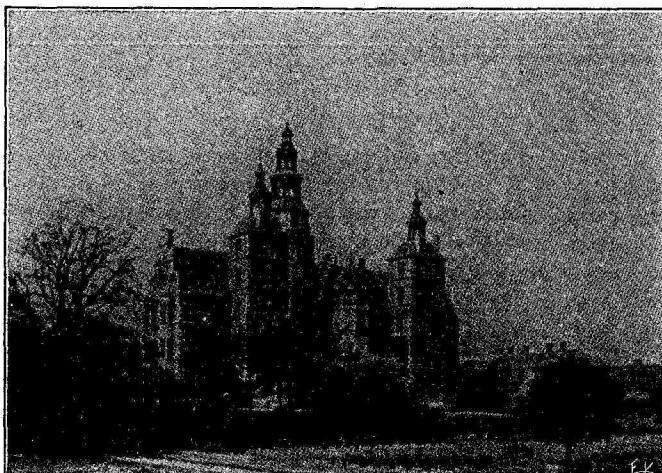
Ἐτέραν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ Ίθάκη ἐκείτο πλασίον τῆς Στερεάς καὶ τόδον ὄδον ἢ σημερινὴ Λευκάς παρέχουσι καὶ τὰ χωρία τῆς Ὁδυσσείας, ἐν οἷς ἐπαναλαμβάνεται ἡ πρὸς τὸν εἰς τὴν νῆσον ἐρχόμενον ἔνονον στερεοτύπως ἀπευθυνομένη ἐρώτησις :

πᾶς δέ σε ναῦται
ἥραγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωποι :
οὐ μὲν γὰρ τί σε πεζὸν οἴομαι ἐνθάδ' ἵκεσθαι.

Συνήθως τὸν τελευταῖον στίχον οἱ ἑρμηνευταὶ ἔξελάμβανον ὡς ἀπλοῦν χαριτολόγημα, καὶ ἀφελῆ ἀστεῖσμόν, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ σχολιαστὴς Εὐστάθιος. «Ιστέον δὲ ὅτι ἀφελῆς ἐνταῦθα καὶ ἀστεῖος ὁ τοῦ Τηλεμάχου λόγος»· 'Ἄλλ' ὁ κ. Βόρρειος θεωρεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου σοβαράν καὶ ἐπικαλεῖται καὶ τοῦτο πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ· μόνον, λέγει, ἐπαῖται ἢ ἀπλοῖ ἀνθρώποι σύννειθιζον νὰ ἐπιχειρῶσι μακρὰ ταξείδια πεζῇ, διὰ δὲ τοῦ πορθμείου νὰ διαπεραίωνται εἰς τὴν νῆσον, οἱ εὔποροι ἀνθρώποι πορχοῦντο ἐπὶ πλοίων, ίδιων ἢ ξένων, εἰς Ἰθάκην. Οἱ δὲ ἑρμηνεύοντες τὸν στίχον ὡς ἀπλοῦν ἀστεῖον δὲν παρετήρησαν ὅτι τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι δἰλως ἀνάρμοστος εἰς τὸ ἐν π. 224 σχετικὸν χωρίον, ὅπου δὲ Τηλέμαχος ἀπευθύνει τὴν στερεότυπον ταύτην ἔρωτιδιν πρὸς τὸν πατέρα

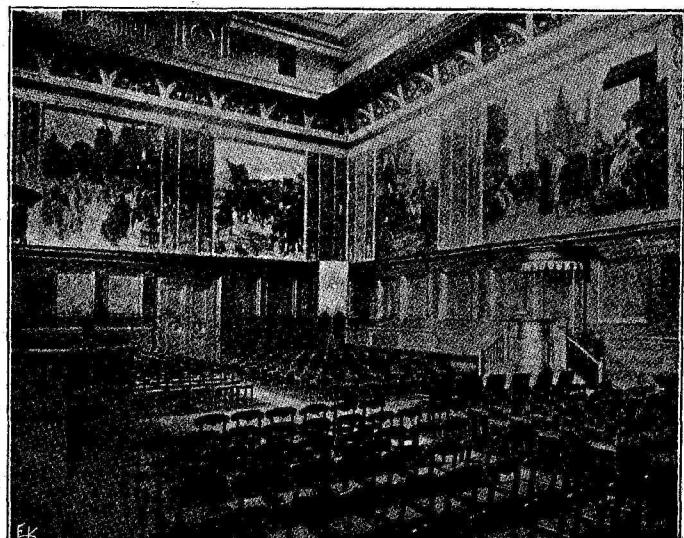
αὐτοῦ, ὅστις μόλις πρὸς ὀλίγου εἶχε φανερώσει ἕαυτόν· δὲν ἥδυνατο δὲν ὄμηρος κατὰ τὴν συγκινητικὴν ἐκείνην στιγμὴν τῆς ἀναγνωρίσεως πατρὸς καὶ ιεροῦ, πὴν θαυμασίως περιγράφει, νὰ θέσῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ Τηλεμάχου ἀστεῖσμοὺς καὶ εὐφυολογήματα.

Κατὰ ταῦτα αἱ δύο αὗται ἐκ τοῦ ἔπους ἔξαγμεναι μαρτυρίαι ὅτι ἡ νῆσφις Ἰθάκη ἐκ πασῶν τῶν λοιπῶν σύναναφερομένων νήσων ἔχεται πρὸς δυσμάς κεῖται καὶ πλησίον τῆς Στερεάς ἀποτελοῦσθι τὴν καλλιτέραν καὶ πειστικωτέραν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ταυτότητος τῆς Λευκάδος πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ περιγραφομένην πατρίδα τοῦ Ὁδυσσέως· ὅντως δὲ διὰ τὴν σημερινὴν Λευκάδα, ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὸν παλαιὸν χάρτην καὶ ἀναλογισθῶμεν τὴν περὶ τῆς γεωγραφίας τῶν μερῶν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων, ὡς προειροῦται, δὲν δύναται νὰ δοθῇ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς νήσους καὶ τὴν ἀπέναντι Στερεάν περιγραφὴν βραχυτέρα

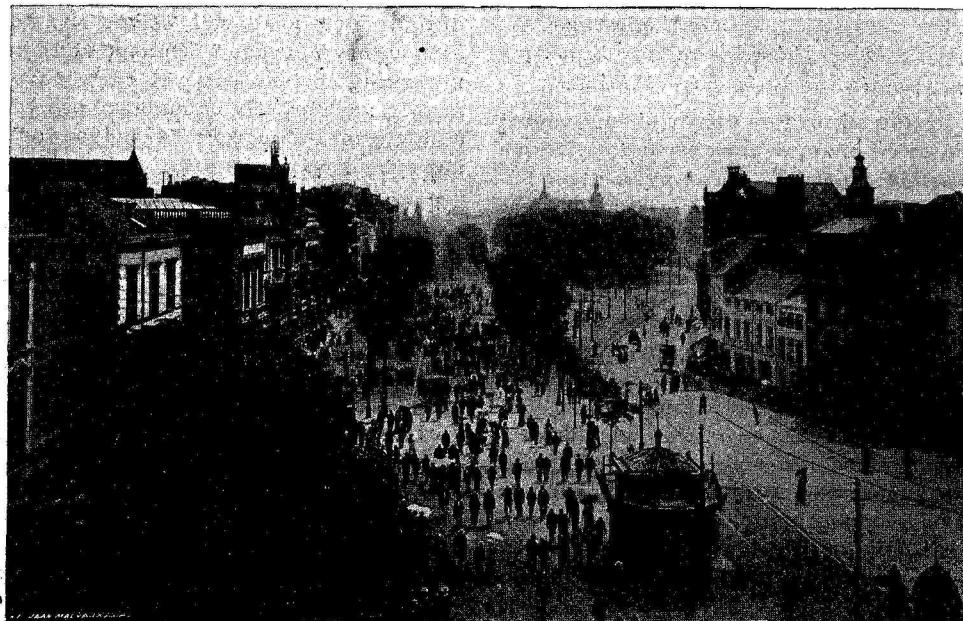

ΔΑΝΙΑ

Τὸ ἀνάκτορον Φρέδενσβοργ.

Ἡ αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κοπενάγης

Η κεντρική λεωφόρος της Λιέγης

(Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ γαλλοελληνικοῦ «Ταχυδρόμου τῆς Ἀρατολῆς»).

καὶ ἐπιτυχεστέρα τῆς περιεχομένης ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις μαρτυρίαις τοῦ ἔπους.

Ἀποδεικνυομένης οὕτω τῆς Λευκάδος ως τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης, ἀτε οὖσης κατὰ τὴν ἀντιληψιν τῶν ἀρχαίων τῆς δυτικωτάτης τῶν νήσων καὶ ἔγγυτατα τῇ στερεῷ κειμένῃ, εἶναι πλέον δυνατὸς καὶ τῶν λοιπῶν νήσων ὁ προσδιορισμός. Η Ζάκυνθος διετήρησε μέχρι σήμερον τὸ δυνομα αὐτῆς. Υπολείπεται ἡ διανομὴ τῶν Ὀμηρικῶν δυνομάτων Δουλιχίου καὶ Σάμης ἐπὶ τῶν σημεριγῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης. Λαμβάνοντες ὑπὸ δικαιοσύνης τὰ περὶ τῶν νήσων τούτων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα, περὶ μὲν τοῦ Δουλιχίου ὅτι ὅτο πολὺπυρον καὶ ποιηνεν (Ὀδυσσ. π. 396) ὅτι ἔξ αὐτοῦ κατηγορτο σχεδὸν τόδοι μνηστῆρες (δι) ὅδοι ἐκ τῶν τοιῶν ἄλλων νήσων διοικοῦσσι (π. 247), περὶ δὲ τῆς Ἰθάκης ὅτι ὅτο νησίς παιπαλδέσσα (Ὀδυσσ. δ. 671, 84⁵, ο, 29). ὀφείλομεν ν' ἀποδῶμεν τὸ μὲν δυνομα τοῦ Δουλιχίου εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Πῆτις εἴναι σχεδὸν ὀκτάκις μετίζων τῆς σημεριγίας Ἰθάκης. τὸ δὲ τῆς Σάμης εἰς τὴν μικράν δρεινήν Ἰθάκην, εἰς τὴν δοπίαν καλλιστα ἀφρούσει.

Τὴν δρθτήτα τῆς τοιαύτης διανομῆς τῶν Ὀμηρικῶν δυνομάτων Δουλιχίου καὶ Σάμης ἐπὶ τῶν δύο τούτων νήσων ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἔξης: ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι παρεδέχοντο τινες, ως προειροπται, ὀλόκληρον τὴν Κεφαλληνίαν ως τὸ Ὀμηρικὸν Δουλιχίον (ώς ὁ Ἐλλάνικος μνημονεύμενος ὑπὸ Στράβωνος, Βιβλ. X, 466), ὅτι οὐ μόνον ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας πόλις καλούμενη Δουλιχίον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡσυχίου, ἀλλ' ἐτι καὶ σήμερον λιγὸν τις ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς αὐτῆς ἀκτῆς

ναλεῖται Δολίχα. Ἀξιοπαρατήρητον προσέτει δτι αἱ δύο αὗται νῆσοι Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς ἐσχημάτιζον ἐν ζεῦγος νήσων ως δὲ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκαλοῦντο μεγάλην καὶ μικρὰ Κεφαλληνία οὕτω καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντῶσι πάντοτε ἐν στενῷ συνδυασμῷ; Δουλιχίον τε Σάμη τε. "Οτι οὔτω πρέπει ν' ἀποδοθῶτι τὰ τέσσαρα Ὀμηρικὰ δύναματα Ἰθάκη, Δουλιχίον, Σάμη καὶ Ζάκυνθος ἐπὶ τῶν τεσσάρων σημεριγῶν νήσων Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ Ζάκυνθου ἀποδείκνυται καὶ ἐξ ικανῶν ἄλλων ἐν τῷ ἐπει περιεχομένων μαρτυριῶν, ὃν τινας παραθέτει ὁ κ. Dörfeld.

'Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Ὀδυσσ.: φ, 346 καὶ α. 2⁴⁵ ἀναφέρονται αἱ τρεῖς νῆσοι Δουλιχίον, Σάμη καὶ Ζάκυνθος ὄμοι ως κείμεναι ἀπέναντι τῆς "Ηλίδος, ἐν ἀντιθέσει ἐπομένως πρὸς τὸν Ἰθάκην, ητὶς κεῖται μακρὰν τῆς "Ηλίδος· δυτῶς δ' αἱ τρεῖς νῆσοι Κεφαλληνία, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθος κείνται πλησίον τῆς "Ηλίδος, ἐνῷ ἡ Λευκάς, ἡ κατὰ τὸν κ Dörfeld Ἰθάκη, κεῖται μακρὰν αὐτῆς, ἀκριθῶς ως φαντάζεται τὴν θέσιν τῶν νήσων διοικοῦσσι. Ἐν τῷ Ὀμηρικῷ ἵμνῳ εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα περιγράφεται ὁ πλοῖς πλοιοίου διευθυνομένου εἰς Δελφούς ἀναφέρονται δ' αἱ νῆσοι, αἵτινες ἐκ τοῦ πλοίου φαίνονται, ὅτε τοῦτο πλέει πιρὰ τὸν ἀκτὴν τῆς "Ηλίδος:

καὶ σφιν ὑπὲκ νεφέων Ἰθάκης τ' ὅρος αἴπεν πέραντο Δουλιχίον τε Σάμη τε καὶ ὄλησσα Ζάκυνθος.

(στίχ. 250 καὶ 251).

'Ο κ. Dörfeld ἐπικαλεῖται καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπὲκ ἑαυτοῦ. Εἰς μάτην, λέγει, θὰ ἔχητε τις διὰ τῶν ὀθθαλμῶν ἐκ τῆς ἀκτῆς τῆς "Ηλίδος νά-

ἀνεύρη τὸ ὑψηλὸν ὅρος τῆς σημερινῆς Ἰθάκης, μᾶλιστα δὲ καὶ ὀλόκληρος ἡ νῆσος αὕτη δυσκόλως δύναται νὰ διακριθῇ ἀπὸ τῆς γείτονος Κεφαλληνίας, μεθ' ἣς ἐκ τῆς ἀποστάσεως συγχέεται. Τούταντίον τῆς Λευκάδος τὸ ὑψηλὸν ἀπότομον ὅρος διαφαίνεται μακράν ἐν τῷ ὄριζοντι, ἐνῷ τὰ ταπεινότερα τῆς νήσου μέρη δὲν εἶναι ὁρατά· ἀριστερῷ τοῦ ὅρους τούτου κεῖται ἡ δυάς τῶν νήσων, τὸ Δουλίχιον καὶ ἡ Σάμη, αἱ νῦν Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη, καὶ ἔτι ἀπωτέρῳ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡ Ζάκυνθος.

Οὐ μικρᾶς σπουδαιότητος διὰ τὴν θέσιν τῆς Ἰθάκης καὶ τοῦ Δουλίχιου θεωρεῖ ὁ κ. Dörpfeld καὶ τίνιν διῆγοντιν ἦν ὁ Ὀδυσσεὺς ποιεῖται πρὸς τὸν Εὔμαιον περὶ τοῦ ταξειδίου αὐτοῦ ἐν τῆς χώρᾳ τῶν Θεσπρωτῶν εἰς τὴν Ἰθάκην, ('Οδυσσ. ξ. 334 καὶ ἔξ.), ἀντὶ τοῦ ταξειδίου τοῦτο εἶναι πλαστόν· 'Ο Ὀδυσσεὺς επιβάσεται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θεσπρωτῶν πλοίου προωριζμένου διὰ Δουλίχιον, κατὰ τὸν πλοῦν δέ, τοῦ πλοίου πρόσδορμισθέντις εἰς τὴν Ἰθάκην, δραπετεῖ ἐκ τοῦ πλοίου ὑποπτεύσας ὅταν ἔνσθισθοδόμουν κατ' αὐ-

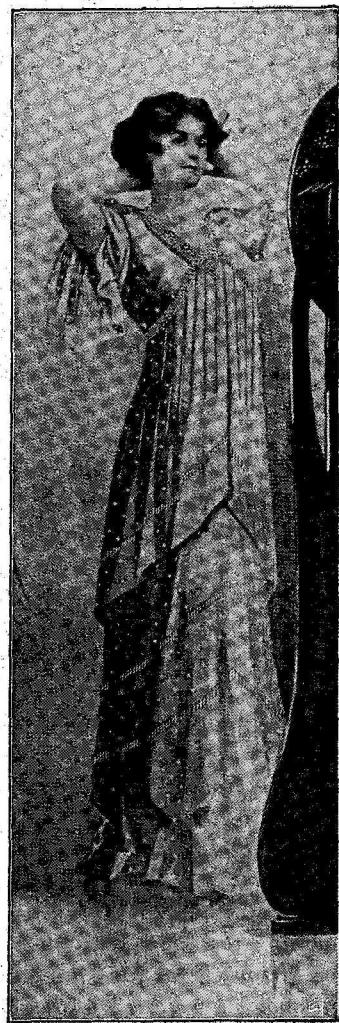
τοῦ οἱ ἐν τῷ πλοιῷ καὶ σφέζεται εἰς τὴν νῆσον Ἰθάκην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Θεσπρωτία κεῖται ἐπὶ τῆς Ἡπείρου ἀπέναντα τῆς νήσου Παξῶν, πρέπει ἡ Ἰθάκη νὰ κεῖται μεταξύ ταύτης καὶ τοῦ Δουλίχιου (Κεφαλληνίας). ὅντως δὲ ἡ Λευκὰς τοιαύτην ἀκριβῶς θέσιν ἔχει

'Ως τὴν καλλιτέραν τέλος ἀποδειξιν τῆς δρθότητος τῆς θεωρίας αὐτοῦ θεωρεῖ ὁ κ. Dörpfeld τὴν ἀνεύρεσιν τῆς νησίδος, ἐφ' ἣς οἱ μνηστῆρες ἔνηδρευον τὸν ἐκ Πύλου εἰς Ἰθάκην ἐπανερχόμενον Τηλέμαχον. "Οπως συλλάβωσι τοῦτον καὶ φονεύσωσιν, ἐκλέγουσιν οἱ μνηστῆρες ὡς τόπον ἐνεδρας νησίδα τινα ἐν τῷ μεταξύ Ἰθάκης καὶ Σάμης πιοθυμῆ, τὴν ἡστερίδα, ἥτις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ χαρακτηρίζεται ὡς πετρώδης καὶ ἔχουσα ἀγριδύμους λιμένας.

Ἐσι δέ τις νῆσος μέσον ἀλλι πετρήσοσα,
μεσοηγῆς Ἰθάκης τε Σάμοιο τε παιπλούσοσα,
Ἄστερος, οὐ μεγάλη· λιμένες δὲ ἐν ναύλοιοι αὐτῇ
ἀμφιέδυμοι τῇ τού γε μένον λοχώσατες Ἀχαιοι.

('Οδυσσ. δ, 844—847).

(Ἐπειτα συνέχεια).

ΣΤΙΧΟΙ

ΑΠΟ τεραμένους υπνους σὰν ξυπνῶ στὴν κάμαρά μου
ποῦ λιπόθυμες χλωμάδες στέλνει φῶς ἀγικρυνθ,
θαρρῶ οτῆς γωνᾶς τοὺς ἵσκους σ' ἀγικρύντω ἐμπροσιά μου
καὶ τὸ χέρι μου σ' ἀπλώρω πλὴν ἀδράχνω τὸ κειό.

"Ἄχ πᾶς πέθαρες ξεχρῶ.

Καὶ σὲ κορτερῶ ἀκόμα γιατὶ ψέμια ἡταν ρομέω
τῆς καμπάνας τ' ἄγιο οὐλάμα σκορπισμέρο στὸν ταβ,
μὰ σὰν τ' ὅρομά σου πάγω στὸν σταυρό σου ἀγικρύντω,
τότε μόνον τὸ πιοτεύω καὶ ἀπὸ τ' ὅρειρο ξυπνῶ,
πᾶς δὲν ζῆς δὲν τὸ ξεχρῶ.

'Ως πιστὴ ἄνω τῆς Αάτμου ἡ σελήνη ἀγρυπνάει,
στὴν ταφόπειρά σου ἔτοι καὶ ἵγδι θέλω ν' ἀγρυπνῶ,
δίπλαι, ὡς αἱ Ἡλιάδες σιοῦ Φαέθοντος τὸ πλάι,
τάμαι εὐλαβῆς φρενρός σου στὸν σταυρό σου γὰ γερῶ,
σὲ σ' αὐτὸν γὰ προσκυνῶ.

Γ. ΜΑΡΚΙΔΗΣ

Λεμπσόδης